

Numărul 48. Oradea-mare 29 nov. (11 dec.) 1898. Anul XXXIV.
 Apare duminică. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

Don Pedro cel crud.

1861.

BCU Cluj / Central University

Don Fadrig, marele Duce al Coimbrei fericită,
 Se 'ndreaptă-n lungă cale spre Sevilla înflorită;
 După dânsul în mic număr vin soldații lui creștini,
 Și-o escortă numeroasă din Arabii cei haini.
 Iar Motril, grozavul maur, are fața-îveselită.

Calul lui merge alături cu-al vestitului Fadrig,
 Mare măestru de Sant-Jago, frate cu don Pedro rege
 Ce sub mâna-i stăpânește tot poporul castilan.
 Sub mantila-i se gândește și tăcut mult timp el merge
 Iar din când în când se uită la mărețul căpitan.

Lângă prinț, legat cu-o sfoară, sare scumpul lui Morsin
 Cânele iubit de dânsul și în veci nedespărțit,
 Ce rânjește și se uită tot urlând la Sarasin,
 Par' că prevădând că-acesta nu-i decât un asasin
 Ce servește pe don Pedro, și-i ministru favorit.

*

E trădat Marele Maistru de întunecatul maur
 Ce-a dat regelui prilejul să-și mărească-al lui tesaur
 Plin de crime feroase; — e trădat, și la Sevilla
 El se duce să-l primească donna Maria Padilla.

II

Din Coimbra al lui frate
 L-a chemat cu bunătate
 Printr'un maur credincios,
 Să se coboare în jos,
 Și la Sevilla să vie.
 Cu petreceri, bucurie

El îl va primi frumos
 Și cu lupte, veselie,
 Pe prea mult doritul frate
 Il va primi în palate.

*

Pe cal a încălecat
 Din Coimbra a plecat,
 Voios și neturburat,
 Și nu știe ce-l așteaptă.

III

Pe terasa din grădină șade mândra curtezană,
 Donna Maria Padilla, mult vestita castilană;
 Și molatic stând pe jețu-i, îl privește: — neclintit,
 Cu privirea încruntată, supărat, neliniștit,
 El, don Pedro-in suflet are o furtună întunecată,
 Căci de la voința-i totă este astăzi subjugată:
 — „Am închis pe donna Blanca de Bourbon, a mea soție;
 „Pentru aceasta eu cu Franța m'am certat pentru vecie.
 „Ea în turn acolo zace, în afară din oraș, —
 „Și eu stau în el, când toți me privesc ca un vrăjmaș.
 „Vrei acum ca și de dânsul, — după cum vrea și
 Motril, —
 „Să me scap de al meu frate. — Ce! me credeți un
 copil!
 „Nu ascult nici de-o femeie, nici de un păgân Arab!“
 — „Veți atunci de isprăvește și cu mine mai în grab'
 „Singur de nu vrei rușinea de pe frunte să ți-o ștergi
 „Și în calea rătăcirii totdeauna cați să mergi“. —
 Turburat tinărul rege fruntea-apeacă la pământ.
 Ese. Adânc la ea se uită fără-a ține vre-un cuvânt.

*

Don Fadrig cu a lui trupă
 Cu a lui trupă-înaintă.
 'Naintă prin riu și ripă,
 Rtu și ripă le trecea.

Și pe drumul plin de soare,
Plin de soare, prăfuit.
Prăfuiți și cu ardoare
Cu ardoare au venit.

IV

Ei ajung pe-o înălțime
Și de sus zăresc Sevilla.
Și cu toți se scap de sila
Drumului; și de mulțime.

Iar Motril întei suride,
Apoi fața-i se încrunță.
Ride, ride, fiară cruntă
Și surisu-i e de găde.

V

Fadrig intră în Sevilla, și 'n urma-i poarta grea
Se închide; și maestrul cel mare acuma ar vrea
Să fie la Coimbra; dar chiamă pe Motril:
„Ce înseamnă toate astea, Arabule servil?
„Nu ved nici-o paradă; nimic, nici-o splendoare.
„Și simt că-aice însuși în loc de serbătoare
„Trădarea cea mai neagră ai uneltit mișele!
„În ori-ce colț de stradă ved numai sentinele
„Arabe ca și tine; de nu-mi răspunzi acum . . .
— „Dar nu, mai bine mergem toți la palat; — pe
drum!“

Tăcut ducele trece prin stradele deșarte.
El nicăiri nu vede nici pregătiri; păleşce
Și floros priveşce pe maurul de-o parte.
E-armat, dar totuși simte că inima-i slăbeşce.

El, mare prinț de sânge, se simte umilit
Când maurul suride cu fața arogantă.
Pân' la palat ajunge; descăleacă grăbit
Și vede 'n față, tristă, pe tinera infanță.

Pe scar' apoi păleşce, în sală a intrat;
Dar nu mai regăseşce al fratelui palat
Ca 'n zilele senine; — și maurii zîmbind
Ironică privire spre maestru întind.

Adânc plecându-și capul, Motril l-a-'ntîmpinat:
„De vrea Măritul Duce pe rege a-l vedea
„Ar trebui arvuna și spada să predea;
„De-acea . . .“ — „Ce-îndrăzneală! Cutezi tu, sclav
nemernic,
„Când știi că-un mare Măestru rămâne tot puternic
„De intră chiar în templu cu pinteni și armat!“ —

„Atunci mărite Doamne rog cănele lăsați
„Să stea cu voi alături . . .“ — „Nu pot să-îngăduesc
„Să mi se dea poruncă cât am să mai trăesc,
„Și nimenea de căne să nu v'apropiați“.

VI

Toți păreau în așteptare
Când Fadrig în sală-apare.

*

— „Venit-am eu aicea din marele ducat,
„Venit-am la palatu-ți de tine chiar chemat:

„Chemat nu din iubire, ci din grozava ură
„Ce sufletul și pieptul Padillei îl tortură.
„Infamul maur care te-îndeamnă la omor
„Te face să pari lunei un crunt ucigător“.

Don Pedro se ridică și strigă-mâniat:
„Eu te-am chemat aicea, căci tu, tu m'ai trădat.
„Ajuți pe-al nostru frate, Henric de Transtamara
„Și cauți în potrivă-mi să scoli întreagă țara.

„De-acea ați, cu toate că inima-mi n'ar vrea
„Voi pedepsi trădarea și necredința ta!“ —

— „A! care va să dăcă n'ai vrut, ei te-au silit!
„Nu, — minți! Tu minți don Pedro, de mult ai
pregătit.

„Și cursa asta-'n care acuma am cădut
„Mi-arată pe un frate cum nu s'a mai vădut!“

*

Regele mânia 'n sine nu mai poate stăpâni;
Semn făcū, și toată garda spre Fadrig se repeđi.
Dar mai iute ca un fulger trase spada mândrul Duce,
Și lovi pe-înteiul care încercase să-l apuce;
Iar de-alături al lui căne, mai grozav decât o fiară,
Se repede și sfășie pe toți căți îi cad în ghiară.

**

Toți curtenii de mirare
Înlemnesc;
Și toți cu înfiorare
Îl priveşce.

Dintre toți, armat în sală
Îi don Fadrig;
El e nobil și de fală
Și-i aprig.

— „Me las la a ta dreptate
În palat.
„Rege ești, îmi ești și frate
Și-ai regat“.

Đice, și cu-o mână spada
A-aruncat
Singur el se lasă prada,
Nemișcat.

*

Furios, nebun, sēlbatic, regele a ordonat,
Chiar acum îndat' să vadă pe Fadrig decapitat.

VII

Nici-un creștin din garda regală, n'a primit,
Să-omoare pe acela ce e de toți iubit:
Un maur negru așteaptă în sala-întunecoasă
Pe ducele ce are privirea luminoasă.

Acesta stă 'n odae și scrie o scrisoare
Un talisman, cum altul nu mai găseșci sub soare.
Iar regele, zănatec, stă singur cu Motril
Care-l îmbărbătează și-i dă poveți, umil.

*

Din 'năuntru ese acuma don Fadrig fără armură;
Îngenuche și își pune talismanul lui în gură.
Negrul vede și zimbește; — capul nobil a sărit
Și de sânge, impregiuru-i toată sala a stropit.

E turbat, și urlând groasnic sare dogul furios
Și urlând, urlând într'una se tăvăleşce pe jos.
De odată, par' că iute inspirat de-un gând mai bun,
Se repede; — 'n dinți ia capul, și pe scări ca un
nebul
Se aruncă; — cu oroare toți din cale-i se abat;
El urlând, tot înainte fuge, intră în palat.

Strebătând prin săli, asvêrlă capul încă sângerând
La picioarele lui Pedro; și îngrozitor urlând
Îl ridică iar; — pe urmă la Padilla a intrat,
La Padilla neîndurată; și Padilla-a leșinat.

*

Craniul strînge 'n dinți hârtia, talisman neprețuit;
Par' că veți că nu-i mult timpul de când el a viețuit.

Cănele cu-a lui povară fuge 'n stradele deșarte,
Ese din oraș; din urmă, pare-a fi cumplita moarte.
Luna aruncă lumina peste spectrul alergând.
Cănele din fuga mare nu-încetă, — mereu fugând
Se îndreaptă în spre turnul unde închisă-e o regină.

VIII

Găfâind, el se oprește-în sala plină de lumină;
Scapă craniul, și se întinde, moare, urlă plângător;
Capul se rostogolește fără sgomot pe covor.
Și un paznic ridicându-l, cu pumnalul desfăcând
Falcile, din ele scoate o hârtie sângerând.

**

Donna Bianca stă tăcută în odae și citește
Cea din urmă scriitură de la dulcele cumnat,
Mai frumos și mult mai mândru decât ori-ce alt
bărbat;

A cetit-o, dar țaria n'o ajută, ea păleşce,
Cade jos, și-așa rămâne pân' ce ziua se ivește:

*

„Scumpă Blanca tu să știi
„Când citind astă hârtie,
„Că Fadrig nu-i printre vii,
„Nici n'o să-ți mai spună ție
„Vre-un cuvânt. — Cu Domnul fii!

„Frate bun cu Pedro sînt.
„El m'a omorît pe mine,
„Și e îndestul de crunt,
„Se va scăpa și de tine:
„Vom fi împreună 'n mormânt“.

S'a sfârșit cu rēsbunarea și Motril e mulțumit
Donna Maria tronează, iar don Pedro-i liniștit.

Gătuită, 'n țori de țiuă donna Bianco-a pierit.

IX

Și Motril peste o lună pe Padilla-a otrăvit.

29 ianuarie, 96.

BARON DE GRITJENA.

Pentru o pată.

I

Semnalul se dase, trenul se mișcase, când Paul Miu
se repeși pe peron, sări pe scara vagonului, deschise ușa și intră în primul compartiment.

— Complect! strigară mai multe voci desnădăjduite.
Dar șeful de tren închisese repede ușa după tiner, care, incremenit, se întrebă dacă nu eră mai bine, cu riscul d'ași frânge picioarele, să sară înapoi pe peron și să rămăe acolo.

În tocmai ca un căne care e aruncat într'un lac plin cu broașce, așa eră el aruncat în acel compartiment plin de copii gălăgioși.

Un tată burtos, numai în papuci, și cu vesta deschisă, destupă o sticlă: o mămăiță, cam rotunjoară, aranjă pe un țiar bucățele de pui și pâne; o tineră fată umplea un biberon, pe când o doică aruncă o batistă pe corsagiul desfăcut, la care un copilaș sugea să-i crape obrăjorii.

Aceste patru persoane mari ocupau cele patru colțuri ale compartimentului.

În mijloc eră o broscărie de copii, fete și băeți, de la liceanul cu șapca pensionului, până la micuța care umblă pe patru labe.

Cu mânuși deschise, în ghete de lac, cu manșetele și plastronul strălucitoare în jacheta și pantalonii albi cu pătrate negre, Paul Miu, împietrit, nu îndrăsnia să înainteze, de frică să nu dea peste copii, și se întrebă dacă nu eră mai bine să dea semnalul de alarmă.

Chipul seu arată așa de bine marea lui părere de reu că venise acolo, încât bunii oameni, de și jicniți, se ocupară ca să-i facă un locușor.

Tatăl luă câte un copil pe fiecare genuchiu, aședă pe un al treilea în spatele mumei, grămădi alți doi lângă doică, trei lângă student și tinera fată, deja prea subțire, făcându-se și mai subțire, Paul isbuti, bine reu, să se așede între ea, o cutie cu pălării și o colivie cu canari.

Politeța aceasta nu imblânđi de loc pe tiner.

Deja supărat de ținta călătoriei lui, posăceala sa deveni și mai mare, gândindu-se c'o să petreacă, — fără țigară, — o jumătate de oră în această broscărie mișcătoare și sgomotoasă.

Neînjosindu-se să arunce nici măcar o privire spre vecina lui, se lăsă pe spate și, cu brațele încrușate, cu ochii închiși, se sili să-și dea puțin curaj ca să înfrunte presintarea, pregătită pentru țiuă aceea de tușica lui, dna Țintea.

Fata asta de măritat eră o brună cu ochii albaștri, și Paul adoră blondele cu ochii negri!

Ș-apoi dna Țintea mărturisă că „persoana“ nu eră nici tineră, nici frumoasă, dar bogată, ah! bogată! foarte bogată! Și îndemnat de tușica lui, care eră o femeie foarte practică, Paul se hotărîse... să se ducă la întrevedere.

— O să plac oare? se întrebă.

Și fiind că chestiunea asta nu-l prea speră, pentru că se șciea băiat frumos, se gândi la fericirea lui viitoare. De odată inse fu adus la realitate de ceva, — ceva ușor, — care-i alunecă pe amândouă picioarele.

Deschise ochii și văđu o micuță pe care tatăl o ridică îndată, cerënd mii de scuse. Paul primi scusele acestea cu răceală, foarte supărat că-și vede ghetele murdărite. Și nu se mai gândi nici să doarmă nici

să mai viseze, ci să se păzească bine de ștregarii aceia.

Din nenorocire, mama începui să împartă mâncarea și băutura; puilul dispărui, sticlele se goliră și copiii începui să-și reia locurile.

II

Trecând pe lângă Paul, cea mai mică, împinsă de licean, se clătina și, gata să cadă, deschise mânușile-i pline de grăsime ca să se agațe de buzunarele lui Paul.

Paul se cutremură pentru jacheta sa, și, din instinct, întinse brațul ca să susție pe copilă și s'o împiedice ca să nu-i atingă haina.

Dar gestul seu fu așa de vioi și neașteptat că, — nenorocire și mai mare, — dete cu cotul și răsturnă paharul plin, pe care în clipa aceasta tatăl îl întindea doiceii; puțin lichid îi cădă pe guler; pe cravată și pe plastron, dar cel mai mult cădă pe pantalonul lui alb, așezându-i pe genunchi două pete roșii cari se măriră repede și deveniră foarte violete.

Paul scăpă o injură, copilă cădă, pe când tatăl și mama ocărau așa de grozav, că toată broscăria începui să tremure de frică.

Singură, sora cea mare dăse:

— Iart-o, dle, pe mica stângace.

Și vorbele acestea le dăse așa de sincer, așa de bine simțite, cu o voce așa de dulce, că Paul se rușină îndată de mânia lui; neperdându-și capul, ca ceialalți, tineră luă o batistă albă, o muie în sticla cu apă, apoi în solnița cu sare, și, cu chipul ridicat spre Paul, cu ochii plini de rugăciune, întrebă cu dragă-lășie:

— Dle, îmi dai voie să încerc să repar nenorocirea?

Și, fără altă vorbă, fără să aștepte răspunsul tinerului, iute, cu degetul în batistă, începui să frece petele de vin de pe genuchii lui Paul.

Și el, pentru că avea un chip trandafiriu și delicios de tinerețe, pentru că văduse, sub pėru-i de aur, doi ochi negri, — blondă cu ochii negri, visul seu! — o lasă să facă, liniștit la început, turburat în urmă.

În curând, nu mai avă decât o teamă, anume ca tatăl să nu fi pus prea multă apă în vin și ca petele să nu dispară prea repede.

Dar, conținutul paharului destinat doiceii eră din vin curat, — din cauza laptelui, — și petele abia se îngălbeniau, și blondă cu ochii negri frecă, frecă mereu. Mama, vrând să intervie și să ia batista la rėndu-i, Paul, care până atunci primise cu plăcere, refușă cu politețe.

Apoi amabil, afirmă că nu eră nimic, nimic de tot.

Și când tatăl voi să bată pe micuță ca s'o învețe minte să nu se mai agațe de alte buzunare decât de acelea ale familiei, tinerul băgă de seamă că micuța seamănă mult cu sora ei cea mare, și, într'o mișcare, o ridică și-i dete sărutarea de iertare.

III

Acesta fu semnalul unei ușurări generale.

Convorbirea începui și, fiind că sora cea mare eră spirituală, Paul prinse atăta plăcere, că uită de petele de pe genuchi.

Tot vorbind, și mașinalicește, așa cum ar fi pu-

tut face tatăl și muma, ajută pe copii să treacă, îi lasă să se urce pe picioarele lui, să se agațe de jachetă și să-i mângăie genuchii cu mânușele lor.

Convorbirea aceasta intimă și animată fu întreruptă de un șuerat prelung, care deșteptă pe toată lumea. Sosiau la stația dnei Țintea.

Cu o privire resemnată, constată întinderea de-sastrului.

Cu ghețele, pantalonii și haina pătată, putea să se prezinte fără necuviință la această întrevedere?

Își închipui îndată primirea încruntată a tușichii și mutra desprețuitoare a brunei cu ochii albaștri; și fiind că blondă cu ochii negri părea că-l întrebă, Paul respunse îndată la această întrebare mută, cu tonul cel mai hotărît:

— Nu me dau jos! . . Oh! nu! . . Me duc departe, foarte departe!

Și când trenul se opri, ca să nu fie vădut de pe peron, se apropie de tineră, se ascunse după ea, cu chipul mângăiat de firele părului ei auriu.

Blondă începui să riță cu hohote:

— Oh! de curiozitate, dle, uită-te la damele de colo, ia uită-te, ău, la bătrâna aceea care se învărtește ca un curcan infuriat în giurul brunei aceleia urite care stă nemișcată și inciudată . . Așteaptă de sigur pe cineva care nu vine! . . Uită-le că acum au tăbărit furioase pe șeful de gară.

Și Paul, plecându-se, fără, înse, ca să iasă din ascunțătoare, nu se uită pe peron decât după ce trenul se puse în mișcare.

N'avă vreme să examineze pe mătuși-sa, dar vădă în treacă silueta neplăcută, slabă și țapănă, a dșoarei bogate. Aceasta-i eră destul.

Se lăsă pe canapea cu un suspin de ușurare și de scăpare.

Apoi, fără să vrea să se gândească la viitor, luă pe micuța care tocmai îi trecea peste picioare, o ridică și, pentru că semănă mult cu sora ei cea mare, o sărută iarăș, pe obraji, cu o bucurie din acelea pe cari le simțim numai atunci când începem să iubim pentru prima oară.

DUMITRU CĂMPULUNGEANU.

Compot de pere conservat. Ia pere frumoase și curățate de coaje dacă perele sânt mari, taie-le în patru și scoate-le inima; dacă sânt mici, lasă-le întregi și nu le scoate coșile. Pregătește o cantitate mare de apă fierbinte și aruncă perele. Lasă-le să fiarbă până ce devin așa de moi că se pot înțepă cu un fir de paiu. Scoate-le apoi ca să se svente și în timpul acesta pregătește siropul. Pentru o jumătate de kilo de pere curățate ia trei sferturi de kilo de zahăr și o jumătate de litru de apă. Ia de preferință din apa care a servit la fierberea perelor. Fierbe siropul și, când va fierbe în clocote, pune perele și lasă-le să fiarbă câteva minute. Apoi, după ce le-ai zvântat, le pui în borcan. Lasă să se răcească siropul mai înainte de a-l turnă peste pere. Astupă bine borcanele și păstrează-le într'un loc uscat. În chipul acesta vei avé în totdeauna la îndemână un desert gata, ceea ce e și mai folositor la țară, unde nu se procură decât foarte greu soiul acesta de conservare.

M I G N O N.

S o n e t.

*Din alte vremi, în gându-mi ađi revine
O noapte luminată blând de lună...
Și me revăd, de dragoste nebună
Croind în album stihuri senine...*

*Sânt ani de-atunci. E noapte fără lună,
Aniversarea cei de doruri pline, —
Dar inimei palpitul nu-i mai vine...
S'a rupt din liră-mi a iubirei strună!*

*Pustiul nopții de urit îmi ține,
Singurătatea-i prietena mea bună, —
Când vântu 'n neastempăr se răsbună*

*Pe cloanțele de ușe, ce scot suspine.
De somn cu pic: dau somnului arvună;
M'a desmierdă oare c'o noapte bună?*

SVERDRUB.

Bibliografie.

Ioan Turcu: *Excursiuni pe munții Bârsei și ai Făgărașului, Brașov 1896.*

Raport. prezentat Academiei Române în sesiunea generală din primăvara trecută.

(Fine.)

La p. 92 autorul excursiunilor emite părerea cum că emigrațiunea lui Radu-Negru cu Românii din ducatul Făgărașului în nici un cas n'a putut urma pe la 1290, ci sau pe la finea secolului XII, sau pe la începutul celui de al XIII-lea, căci de s'ar fi efectuat ea după aședarea colonilor Teutoni și Flamanzi în țara Bârsei și după înființarea abației de la „Cârța” din anul 1211—1223, în proximă vecinătate cu țara Făgărașului, s'ar fi scris neapărat ceva mai precis și lămurit despre acel important eveniment.

Autorul operei mai dice — la p. 92 — că mănăstirea ridicată în Câmpulung (din Ardeal) de Radu-Negru are o inscripțiune din anul 1215 și că pe piscul pietros al muntelui „Colțul Brezei”, de-asupra Făgărașului, se văd până în zilele noastre urmele și temelile unei clădiri foarte vechi, pe care poporul nostru, prin tradițiune, o numește Cetatea lui Radu-Negru (pp. 119—120).

La p. 96 ni se face narativul luptelor necurmuate dintre autochtonii Români din Chinezatele de odinioară ale Făgărașului și Omlașului și oaspeții Teutoni-Flamanzi pentru dreptul pășunatului, acordat Sașilor din Flandra prin diploma regelui Andrea II de la 1224 (?) în pădurile Vlăchilor (Sylva Valachorum), căroră le fusese incredințată de altcum paza botarelor de la Tâlmaci și până la marea cetate română de la Făgăraș.

Se dice că în anul 1369 ar fi dăruit Ludovicel-Mare Domnului muntean Vlad I ducatul Făgărașului, care a stat aproape un secol în posesiunea Domnilor munteni Vlad II, Mircea I și II, Dan III, Vlad Dracul, Vlad Țepeș și Radu de la Afumați.

Se mai dice că la 1467 regele Mateiu Corvin le-ar fi răpit de la Domnii români, iar după întoarcerea sa din expedițiunea întreprinsă în contra marelui Domn Stefan al Moldovei, fusese decis să reserve

ducatele Făgărașului și Omlașului tot pe seama Domnilor din Muntenia și Moldova, dar înse, revenind mai târziu asupra ideii, le-a dăruit la 1469—1472 în altă parte.

După catastrofa din 1526 (de la Mohaci), Ferdinand I a donat la 1527 castelul și domeniul Făgărașului Românilor (renegați) Stefan Mailat și Toma Nădejde (astăși Nadöjdy), pe atunci jude suprem al Ungariei, „Judex Curiae”.

În memorabila epocă a marelui Beliduce, strălucitului Domn român, Michaiu-Viteazul, a lui Basta și Báthory, ducatul Făgărașului trece din mână în mână până ce deveni proprietatea Românilor Gabr. Bethlen (renegat și el), care urcase și treptele tronului Ungariei, trecând ca un meteor prin acea mărire.

Pe timpul domniei române de 10 ani asupra ducatelor Făgăraș și Omlaș, s'au făcut, între anii 1372 și 1432, mai multe donațiuni din partea Domnilor Munteniei Vlad I, Mircea I, Vlad Țepeș și Vlad IV, anume comunei Șinca, lui Micu (Const. Micu), lui Borcea și Stanciu.

Până la 1784, țara Făgărașului, cuprindând toată regiunea Oltului, s'a ținut în toată întregimea teritoriului din vechime, fără cea mai mică știrbire — precum ni se spune — de comitatul Albei, la care aparțineau până la 1651 și comunele din ținutul Branului — „liberi Castrenses” de odinioară!

Sub împăratul Iosif II, împărțindu-se Transilvania în 11 comitate, a devenit districtul Făgărașului al 3-lea, mărit cu mai multe comune de peste Oltul Albei superioare.

Această împărțire a durat până la 1790, când s'a transformat Făgărașul iarăș într'un district de sine stătător, cu reședința în capitala veche a Făgărașului, având în fruntea sa un căpitan și continuându-și personalitatea și autonomia până la 1849.

Capitolul V (p. 105) se încheie cu consemnarea unui însemnat număr de documente și acte vechi dintre anii 1590—1800 păstrate în archiva districtului Făgăraș referitoare la trecutul țării.

Indicele despre actele vechi, începând de la 1538, în cari sunt trecute:

a, O epistolă a Postelnicului Radu Știrbei din 1685 către Principele Transilvaniei, cerându-i să ordone a i se înapoia iobagii sei refugiați pe moșiile Sașilor.

b, Actele principelui Brâncoveanu, 1769, despre domeniul seu din Sâmbăta-de-sus (superioară).

c, Actele oficiale sub nr. 29 din 1784 și nr. 7 din 1785 despre răscularea lui Horia de la 1784.

d, Suplica Făgărașenilor din anul 1794, cerând ca țara să înceteze de a mai fi un „Baronat liber” și ca capitala țării să fie declarată cetate liberă.

La pp. 126—171, capitolul VI, ni se reproduc părți din istoria vechilor comune Sâmbătă și Cârțu, aședate tot pe șesul Oltului, răpite din teritoriul Românilor și dăruite în anul 1223 Abației Cisterciense rom. cat.

Încheiând raportul de față cu speciamentele pescuite din opul intrat la concurs, îmi permit a reînnoi propunerea făcută de a i se decerne premiul Adamachi, lucrarea întrunind condițiunile ce se recer unei scrieri bune, demne de premiat.

Este și în interesul bine înțeles al Academiei și datorită ei întru câtva să încurajieze literatura fraților de peste munți, care face parte întregitoare din viața și mișcarea literaturii întregului popor românesc.

V. MANIU.

Inteligența albinelor.

Albinele și furnicile au fost totdeauna considerate ca animalele cele mai minunate. Obiceiurile lor, organizarea lor socială, inteligența lor se laudă de obicei pe toate tonurile.

Cercetătorii moderni, părăsind făgașul ditrambelor ușoare, au început înse să caute a-și da seamă mai exact de condițiile în cari trăesc și lucrează aceste „minunate” insecte — și rezultatul a fost că terminul inteligență este cu desevășire contestat în ceea ce privește furnicile și albinele.

S'a lăudat solidaritatea albinelor unui aceluiaș stup, solidaritate care de multe ori s'a dat drept pildă chiar omenirii.

Ei bine, Lubbock arată că albinele unui stup nu se sinchisesc de loc de colegele lor. Dacă strivim o albină în imediata apropiere a altora, acestea nici nu bagă de seamă moartea surorii lor. Dacă apucăm o albină de picior, așa că bîzîie tare, celelalte nu-i vin în ajutor. În schimb dacă introducem într'un stup o albină din alt stup, aceasta este imediat omorîtă. Dacă un stup rămîne fără matcă și vrem să-i dăm o altă matcă, aceasta nu trebuie introdusă pur și simplu în stup, căci albinele ar omori-o; noua matcă trebuie pusă într'un fel de colivie, în care să stea câteva zile în stup, până când matca capătă mirosul stupului. În adevăr cultivatorii de albine afirmă mai toți că fiecare stup are un miros caracteristic, după care se recunosc concetățenele — mirosu, înse n'are nimic a face cu inteligența.

Ca o altă dovadă de inteligența albinelor s'a dat siguranța cu care găsesc drumul spre stup. Cât de puțin în legătură cu inteligența este această însușire se vede din diferite experiențe făcute de naturaliști moderni.

Simțul văzului nu servește albinelor pentru găsirea direcției. Albine, ai căror ochi au fost unși cu ceară, au luat drumul direct spre stup de la o distanță de 50 metri. Dacă stupul a fost mascat cu frunze, hârtii, pânză etc., iar toate împregiurimile lui schimbate așa ca un om să nu le poată recunoaște și să nu poată ști unde e stupul, albinele îl găsiu imediat. În schimb înse, dacă stupul a fost întors cu gura în partea opusă, albinele ce se întorceau de la cules miere nu mai găsiu intrarea, ci se adunau în locul unde fusese gura înainte; ele nu se puteau orienta, măcar că din stup eșiau mereu albine, cari ar fi trebuit să le indice schimbarea, dacă un mijloc de înțelegere ar fi existat între ele.

Mai mult decât atâta. Dacă stupul a fost mutat din loc, chiar numai cu câțiva centimetri, albinele nu-l mai găsiu; un roiu bizîitor se adună în locul unde fusese stupul înainte, dar nici una nu reușî să nimerescă locul unde se află stupul actualmente. Aceasta dovedește că ceea ce orientează albinele nu e inteligența în sensul omenesc, ci o putere specială care le atrage de punctul din spațiu unde se află stupul.

S'a mai șis că albinele recunosc pe stuparul lor și nu-l înțeapă. Adevărul este că ele nu înțeapă pe nici un stupar, pe nici un om care șcie să se poarte cu ele. Stuparii nu se sperie, când albinele vin de se așeadă pe mâinile și pe fața lor, și nu încep să se agite și se dea din mâni — ci-și caută liniștiți de treabă

și umblă cu precauție. Dar tocmai mișcările repeđi provoacă înțeapătura, care este o acțiune reflexă. Aceasta este atât de adevărat, încât în momentele când iritabilitatea albinelor este mai mare — precum la anumite stări meteorologice — ele înțeapă tot ce se mișcă, fie căne, hârtie luată de vînt etc.

În ceea ce privește talentul arhitectonic al albinelor, cari construiesc celulele lor exagonale, cu o exactitate admirabilă — această exactitate se datorește nu talentului albinelor ci pur și simplu unor cauze mecanice: maleabilitatea cerei, la căldura peste 30° a stupului, și presiunea reciprocă a celulelor.

Forma exagonală se întelneșce și la cristale etc. Dacă implem un vas cu boabe de mazăre, turnăm și apă în el ca să umple interstițiile, astupăm vasul și-l punem la încălđit — boabele iau și ele forma exagonală a celulelor de fagure. Boabele se umflă și presiunea ce exescitează reciproc unele asupra altora, le face să ia forma aceasta.

Celula de matcă, izolată, are o formă foarte rudimentară — ceea ce dovedește că albinele, când nu sînt ajutate de împregiurări pur mecanice, nu sînt de loc arhitecți minunați.

Iată dar o legendă distrusă.

Cele mai mici state din lume. S'a cređut până acum că cele mai mici state din lume sînt: Monaco, San-Marino și Lichtenstein.

Aceasta înse nu-i adevărat. Există trei „regate” cu mult mai mici.

Unul e St. Kilde, situat în partea apuseană a Hebridelor; el are o întindere de 2 kilometri pătrați și e locuit de vre-o două sute de pescari, cari au colibe mici și sărăcicioase.

Peste acești locuitori domneșce o „regină”. Ea e aleasă de popor și domneșce până ce se mărită.

La măritiș, puterile ei nu trec în mâinile bărbatului, ci e nevoită să abdice, ca să se aleagă o altă regină dintre fetele sau văduvele cari n'au domnit încă.

În nici un cas bărbații nu pot fi aleși ca domnitori.

Al doilea „regat” este Goust, situat în Franța, în departamentul Pirineilor de jos, la o înălțime de 350 de metri d'asupra nivelului mării.

„Statul” acesta datează de mai multe sute de ani.

El are 120 de locuitori, cari se ocupă cu țesutul lănei și al mătasei.

Micul stat e guvernat de un consiliu, compus din oamenii cei mai bătrâni din localitate. Ei se aleg pe întreaga viață. În Goust nu există biruri.

Cel mai cunoscut înse dintre aceste „state în miniatură”, e Moresnet; el formează un colțisor situat între Aachen, Eupen și Terviers.

La 1815, când s'a făcut regularea graniței între Prusia și Țerile-de-jos, Moresnet a fost uitat; el e și acum un „stat” liber.

Cetățenii lui fac un serviciu militar, și anume: jumătate din ei în Prusia și jumătate în Belgia.

Doi comisari, unul prusian și altul belgian, locuiesc în Moresnet.

Ei sînt însărcinați cu aplanarea certurilor dintre locuitori.

Neurastenia.

Neurastenia a ajuns aşá de actuală, aşá de răspândită, încât noi credem că e o boală cu totul modernă isvorită din rafinamentele civilizației noastre. În realitate, inse — dice scriitorul francez Hallay — în toate timpurile au existat neurastenici și surmenajul, sub toate formele lui, a avut totdeauna de efect dezvoltarea până la exces a sensibilității, în paguba voinței. Chiar și în Iliadă se găsește un neurastenic, Bellerophon, istovit de isprăvile sale războinice, biruit de durere, rătăcind melancolic și desnădăjduit prin deerturile Ciliciei.

În deosebi, în veacul al 16-lea se vede izbucnind o crasă de neurastenie perfect asemănătoare cu aceea prin care trecem noi. De altmintrelea, nici o epocă nu seamănă mai mult ca a noastră ca veacul al 16-lea: obiceiuri, prejudeții, mode literare, exces de muncă intelectuală, exagerație în lux, etc. Cu un cuvânt, toate condițiunile sânt identice. Descoperirea tiparului a pricinuit un fel de beție a spiritelor, o nebunie a științei. Programele de educațiune erau foarte încărcate.

Regulamentele colegiilor arată cât de mult erau siliți să învețe elevii din timpul renașterii; chiar și femeile învățau limba greacă și cea latină și ținneau conferințe la Academia lui Pibrac. Luxul și sumptuositatea mare de la curtea lui Francisc I au pregătit o generație de deprimați, și Tițian, Calcar și Cloute ne-au lăsat portrete semnificative și interesante din acel timp.

Răsboarele religioase au suprimat pe cei slabi și au contribuit la însănătoșirea convalescenților. Non-taigne propovăduiește adevărul, biciue luxul, combate pedantismul și reduce în spirite acel echilibru aparent, ce caracterizează veacul al 17-lea.

În veacul al 18-lea a izbucnit o nouă crasă de neurastenie. Un doctor elvețian, Tissot, a scris două volume despre boalele oamenilor de litere și din lumea mare. El constată în deosebi la femei un număr mare de boale nervoase. „De la fata mare — dice el — până la femeia bătrână, toate femeile nu se ocupă decât cu lectura; pasiunea romanelor nu le dă răgaz la nici un altfel de exercițiu; le face să nu doarmă nopți de-a rândul și le atâță până la nebunie nervii. O femeie, care de la vârsta de 10 ani, începe să citească, ajunge când e de 29 ani, „une femme a vapeurs“. Ací, literatura e marele culpabil. Dar se mai adaogă și alte cauze: emigrarea unei rase îmbătrânite.

Nici una din cauzele acestea n'a dispărut, s'au ivit și altele noi. Neurastenia face mai multe victime printre oamenii culti, printre cei cu profesii liberale: țiarști, literați. Actualmente ea bântue în toate clasele sociale. Marile descoperiri științifice au avut acelaș rezultat ca și descoperirea tiparului, în veacul al 16-lea. S'a creșut că ele vor fi o binefacere; în realitate, au istovit și au chinuit spiritele. Usina a suprimat viața familiară. În loc de munca musculară, care eră sănătoasă, lucrătorul, robul mașinei, e condamnat la o supraveghere continuă, la o încordare de minte care-i istovește nervii. Țiarul punând la dispoziția tuturor, romanul, politica și faptele diverse, a insutit și a generalizat efectele desastroase ale literaturii.

Neurastenia, dacă nu e de eri, este, totuș, „boala veacului“. Trebuie combătută. Aceasta e datorită multor cauze morale și, de aceea, trebuie căutate leacuri morale.

Di Anoré Hallay ne recomandă să ieșim puțin din viața agitată a lumii. El ne sfătuiește: reculegerea, singurătatea și puțină ironie.

Ciuma.

Casurile de ciumă ivite în secția bacteriologică de la spitalul central din Viena, au răspândit o adevărată panică în populația metropolei Austriei.

Dintre cercetările mai noue asupra acestei epidemii infecțioase, cele mai excelente sânt cele făcute de renumiții medici Persin, francez și Kitafato, japonez.

Ciuma, sau aşá numita „moartea neagră“, este una din cele mai vechi boale ale omenirii și după caracterul ei este clasificată în rândul acelor boale, pe cari medicina modernă le numește boale infecțioase. Autorii străvechi spun că patria ei este Egiptul, Siria și India, unde a apărut acum câteva mii de ani. În Europa a fost adusă în veacul VI. De atunci se mai ivi această boală, ajungându-și culmea în veacul XIV, când aproape a patra parte din omenire a cădut jefă „ciumei negre“. De atunci s'a mai ivit ciuma din când în când și în mod parțial. La 1828 și 1829 a fost și prin părțile noastre, la 1854 la Sebastopol, etc.

Ciuma bântue mai cu seamă în acele straturi ale poporului, cari trăesc în raporturi cu totul neigienice. Astfel se explică că în timpul ciumei din Egipt, mortalitatea cea mai mare a fost printre Negri, cari trăiau în cea mai mare miserie. Necurățenia, aerisire proastă, locuințe prea populate, hrana rea favorizează foarte mult răspândirea ciumei.

Boala aceasta începe printr'o mare slăbiciune și oboseală, dureri violente la cap și delir; corpul presintă umflături în mai multe locuri. Bolnavii sânt cuprinși de mare fierbințeală, sete grozavă și constipație. Casurile grave aduc moarte în 24—48 ore. Simptomele grave sânt: asudare mare, vârsări de sânge, pe nas și pe gură, bube pe corp de tot felul etc.

Toți învățații sânt de acord în privința faptului că ciuma e o boală contagioasă.

Medicilor Kitafato și Persin le-a succes a izolă bacilul ciumei și a face ca prin serum omul să devină imun față de această boală, întocmai cum prin vaccinare se apără contra vârsăturii.

Cu serumul preparat de doctorul Persin s'a putut scăpa mai mult de a treia parte din bolnavii de ciumă, cari se află la Bombay în India.

Grație măsurilor sanitare severe luate la Viena, se speră că ciuma va dispărea acolo cu totul.

C. S.

Probă de nediscutat.

— Ia spune-mi, dle Ilie, e adevărat că oușele limpedesc vocea și-i înlesnește misiunea?

— Negreșit, dșoară. Uită-te la găini... abia fac ouș și încep să cânte.

— Domnișoară, ce-ai dice dacă te-aș sărută?

— Par că poți șei de mai 'năiite!..

— Dar cum, Eliso, tu ai lăsat pe tenorul italian să te sărute?

— Ce eră să fac, mamă, dacă nu șciu italienește.

— Mărturisește adevărul! Bărbatul meu ți-a dat un bilet pentru nevasta colonelului?

— Nu cucoană. Nevasta colonelului mi-a dat un bilet pentru bărbatul dtale.

Cimilituri și ghicituri.

— Din Bihor. —

Înainte a fiecărei ghicituri se țice : cicimel cimel,
sau : cimilcei ce-i ? p. e.

Cicimel cimel : Enică benică mere la biserică —
vine acasă — vaetă-se ? *Albina.*

Popa-i în cămară — barba-i afară ? *morocul.*

Doamna-i în pământ — hanile-s afară ? *rădita.*

Am un flu d'odată cu mamă-sa ? *puiul mesei.*

Una țice : Doamne adă vara, alta țice : Doamne
adă iarna, altu țice : acăr le adă acăr nu, că mie tot
una mi-i ? *căruța, sania, jugul.*

Am o vacă și când răgeșce se vęd toate oasele
în ea ? *lada.*

Ce pică în apă și nu stropășce ? *frunza.*

Am doue olcuțe la doue ștreșinuțe ? *urechile.*

Ce nu se poate face în pod ? *fântână.*

De la dare pân' la mare tot scânduri de lăpș-
dare ? *ghiața.*

Am o vacă și când mere la apă, mere tot răgind,
iar când intoarnă e mută ? *olul.*

Ce trece prin goz și nu gozoleșce ? *fumul.*

Am 7 vaci într'o poiată, mere una cu coada
lungă și pe toate le scoate afară ?
pțile în cuptoriu și lopata.

Din crenguri în crenguri, în crenguri sânt cui-
buri, în cuiburi sânt nouș, în ouș sânt pui — puii se
mâncă ? *nuca.*

Am 4 frați într'o cameră incuiată ?
simburi de nucă.

Pe pământ lemn, pe lem apă, pe apă piatră, pe
piatră fier, pe fier carne, pe carne os ?
omul cu tocila.

Iarna la toată casa pom înflorit ?
fuioru 'n furcă.

Ce este în casă nefăcut de om ?
crepătura în grindă.

Dacă-l ridici — plânge, dacă-l pui jos tace ?
lanțul.

Am un coteșas plin de mielușei ?
gura și dinții.

Tata-i uscat, mama-i verde și pruncii-s dulci ?
bucium, smădite, struguri.

Pe la toată casa — fune trasă ? *calea, drumul.*

Am un fetal drept — pe care il mâncă un pepe
din vërf și până jos ? *lumina.*

În vërf de deal — potcoavă de cal ?
conciul la femei.

Am o fată cu schintee în nas ? *pîpa, lula*

Ce merge pe drum cu capu 'n jos ?
cuele 'n cizme.

Am o puică pistriță în mijloc de uliță ?
biserica.

Ce are dinți și n'are gură și te mușcă de te
fură ? *rugul.*

Ce stă 'n drum și așteaptă carne ? *spin, ghimp.*

Cârtilos, pârtilos — ala mână porci-n jos.
peaptămul.

Țintă mândră bate-n grindă bășădeșce — păsă-
reșce, nime nu se nădușce ? *rîndunica.*

Hăcă hăcăteșce, din picioare clăteșce, trag-o,
bag-o ? *resboiul de țesuș.*

Când e iarnă fuge, când e vară — zace ? *sania.*

Me suiu pe un scaiu, brișca mi-o scăpaiu —
luna mi-o lasă, soarele-o apucă ? *rana.*

Domnișor într'un picior ? *buretele.*

Me duseiu la Lipova
Ș-adusei pe roșia
Ș-o băgaiu în albă
Și puseiu pișpilic pe ea. *carnea.*

Hidediși pângă Criș ? *țintari.*

Ce-i mai mic decât vërfu acului și mai greu de-
cât pământul ? *schintea.*

Sus bat dobele, jos pică negurile ? *sita — cernënd.*

Unul viu între doi morți ? *rîul între țermuri.*

Am o moară și cât e lumea tot macină ? *gura.*

Am o vacă și tot mâncă și nu se satură ?
moara.

Am 2 frați — când i alung — merg de aci cât
colo ? *ochii.*

Am 2 talgere infăcate, peste lume aruncate ?
luna și soarele.

Doue lemne hodobe, mii și sute mënunțele ?
spata.

Mort și umblă ? *fumul.*

Ciumel ciumel : ce-i în apă și nu prinde rugul
plata.

Culese de :

AVRAM IGNA.

SALON.

Dragoste de poet.

„Plus loin, sous terre, où seul le corps
devrait descendre,
Je veux toujours rêver à toi pour mieux
dormir ;
Et les indifférents qui fouleront ma cendre,
S'ils prononcent ton nom, la sentiront
frémir“.

Helène Văcărescu.

Plete lungi blonde, ochi visători, suflet pribeag — poet; așa eră intruparea lui.

Ea — figura ideală blândă, obraz palid și fin, păr și ochi negri — s'au întelnit din întemplantare într-o grădină publică, pe vremea când sânt raze calde de soare, ciripit de pasări, muguri pe pomi; și cum se vedeau acolo mai în fiecare zi, au început să se iubească. Vecinica lui apropiere, pe ori unde se ducea, îi da ei emoții și visuri; iar lui o melancolie dulce, o tristeță fericită.

Dumineca o vedea la biserica catolică, ș-acolo, într-o fericită contemplare, cu ochii fixați pe banca unde de obicei ea se rugă, în mirosul de smirnă, în sunetul orgii ce stabiliă o armonie atât de intimă între acorduri și sufletul lui, în prada unor flori de religie, ce-i rătăciă mintea în neînțeleș, ca mintea unui budhist mistic în timpul rugăciunii, se pierdea în estatul adorării, pentru ângerul blând, figura ideală cu obraz palid și fin, cu păr și ochi negri.

Dar cu toată iubirea asta fanatică, fugiă de o incurajare, îi eră frică de o apropiere, în teama de a nu descoperi pete în nimbul idolului pe care într'adevăr îl adoră. Ș-atunci de ce și-ar mai fi lăsat sufletul să se sbuciume înședar, de ce atâta sfântă agitație risipisă în vânt, de ce atâtea emoții profanate, ca în atâtea alte dăți, pe chipuri frumoase dar cu inimi sterpe. Își făcuse înșe un fel de datorie religioasă, ca un pelerinagiu sfânt, de a cutreeră locurile unde o vedea mai des, de a retrăi clipele când o iubise mai mult.

Și pe banca aceleași grădini unde o întelnisese întâi, a regăsit-o într'o sară la lumina palidă a lunei; poate sub impresii de acelaș fel îl așteptă, căci, când luna s'a coborât, razele trandafirii ale dimineții, ciripitul paserilor i-au găsit tot acolo, strinși aproape, capul ei frumos pe pieptul lui, el sărutând-o, nebun, pe ochi, pe gură și șoptindu-i ca în aiurări: De ce mi-am țesut un vis atât de frumos și atâta de dorit în giurul teu, de ce-mi pare că singurul scop al vieții ești tu, numai tu?

D'atunci în câte nopți frumoase n'a sorbit el setos iubirea de pe buzele-i fragede, de câte ori n'a adormit-o în legănări ușoare pe brațe șoptindu-i într'o musică nespus de dulce vorbe de dragoste nesfârșită.

În umbra nopții, în tremurarea scilpitoare a stelilor, erau clipe când par' că împins de o nevoie, izbucniă într'un suspin, un plâns adevărat, ca pentru a-și dovedi el însuș, că are un suflet prieten către care

în înfrângerea vieții să poată plânge, și în șoapte calde, sfîșietoare, îi destăinuia viața-i tristă, umilințele sărăciei, ale străinilor, traiul lui fără sprigin și stingher. Și-așă, colț cu colț, i-a încredințat cele mai sfinte și curate secrete ale sufletului seu; îi spunea cum mergând pe drum sau lucrând, în vis și în minte, eră numai silueta ei iubită — numai ea.

Și dragul vis, frumoasa lui iubire a nins-o florile albe de pe pomi, a desmierdat-o și vântul întregei veri, până ce ca un plâns au început să se răvășească și petalele florilor și frunzele găljebite ale toamnei.

Eră pe la sfârșitul lui octombrie, colțul umbros care atâta vreme îi adăpostise nu mai eră, crengile lipsite de podoabă se izbiu una de alta ca într'un gemăt, iar vântul rece împingea da 'n fuga norii albiți peste razele de lună și, ca în sara primei lor îmbrățișări, ea îl așteptă.

De ce înșe la vederea chipului iubit ochii lui lăcrămară, de ce gândurile urite nu i se risipiră, de ce, zărind-o, avu o tresărire ciudată, ca un fior de tristețe?

Așă înșe cum ședea ea pe bancă, cum pică lumina pe capu-i puțin plecat, o presimțire îi strinse dureros inima, presimțirea nenorocirii că o va pierde.

Cât de focos a sărutat-o el în sara aceea, ce friguratec o stringea la piept și cât a iubit-o de mult — cine ar pute spune!

— Veți, dicea el, luându-i capul în mâni și netedindu-i părul, tot norocul par' că mi-e legat de iubirea ta, și numai gândind că s'ar pute răvăși vre-o dată, așa cum tu răvășești petalele floarei albe ce ți-a parfumat părul, tresar speriat de spaima nebuniei.

Ea a cătat lung la chipu-i blând, lacrimi au strălucit în colțul umbrat al genelor și a plecat.

În serile lungi și friguroase geaba a mai așteptat-o el; peste puțin după aceea ea părăsise țara pentru totdeauna, fără urmă de regret, fără o umbră de înșeiințare, fără o vorbă pentru iubitul cu plete lungi, cu ochi visători și suflet pribeag.

Țile întregi după plecarea ei, a tot căutat-o răcolindu-i urmele fără altă dovadă înșe, decât viața lui pustiiă acum. Când s'a întors la banca din colțul umbrat al frumoasei grădini de altă-dată, a găsit-o îngropată într'un val de zăpadă, ca și cum l-ar fi îndemnat să-și îngroape și el tot astfel amintirile în uitarea greoaie. Dar cu țilele ce treceau, amăgirea în care plutise îi răscoliă tot mai mult sufletul, îl apesă, de porniă într'un ris straniu, ris de forță emoțiunilor încercate și de atâtea desamăgiri ale vieții.

Scriea înșe mult, scriea pierdându-se în haosul durerilor omenești, ca și cum hârtia ar fi fost pentru el o iubită lângă care mai găsiă un crâmpei de fericire, de toate neplăcerile de afară singurul refugiu eră lumea fictivă a concepțiunilor, și adesea ori îl apucă țiuva într'o transfigurare de devoțiune pentru idolul căruia i se închinase o noapte întregă, cu condeiul în mână, cu creerul plin de lumi noi, cu întreaga ființă eufundată într'o rețea de impresii streine de ori ce legătură cu cercul în care se învêrtiă.

De sigur, fiecare pagină scrisă ar fi trebuit să-i fie un motiv de mulțumire imensă, o clipă de viață fericită câștigată; disperarea înșe începea să-l stăpânească tot mai mult cu toate desnădejdiile ei, ș-atunci noaptea întregă ședea în fața aceleiași hârtii de altă dată, fără să fie în stare de a trage un rënd, de a continua măcar o pagină începută. De și covârșitor îl stăpâniau acum impresiile din alte dăți și viața-i părea tot mai searbădă, tot mai de nimic. Mai încercă pub-

licarea unui volum ; dar, necunoscut strein cum era el, nu-i reuși, și nu-i mai remase nimic de ce să s'agețe cu nădejdea scăpării.

Nemărginitul gol din giurul lui își găsi un pustiu ecou în sufletu-i trist ; gol, — un gol din care suflă un vânt amar, de-i aduce gânduri tot mai rele, obo-seală de suflet, descurajare și, într'o bună zi, „nebu-nia“. Nebunia — lumea ideală a unui suflet chinuit — vędută prin pisma unui creer, căruia nu-i mai re-mâne decât facultatea visurilor !

Și-acum, sufletul pribeag, cu plete lungi blonde, sta cu ochii pierduți într'o nebulie blândă, visătoare.

În liniștea mănăstirei din inima muntelui, în mă-reția singurătății, adesea îl veți adunând toate florile albe ce găsește în drum, le mângâie, le sărută și-apoi, plângând le răvășește, ca și cum dragul vis frumos al nopților de vară îl urmărește încă, cu senzațiile lui pline de un dor vrăjit, care dedeau atâta lumină în drumul seu.

SIMINA.

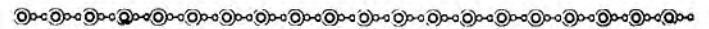
LITERATURĂ.

Publicațiuni noue de dl dr. Gustav Weigand.

Anuarul al V-le al seminarului român din Lipsca, a-dica: Fünfster Jahresbericht des Institutes für rumänische Sprache. (Rumänisches Seminar) in Leipzig, herausgegeben von dem Leiter des Instituts Prof. dr. Gustav Weigand*. Acesta e titlul unui volum de 370 pagini, apărut la Lipsca, conținând niște studii lim-bistice române de Constantin Lacea, Gustav Weigand, Sextil Pușcariu și dr. Arthur Byhan. — *Samosch und Theiss-Dialecte* adica dialectele de la Someș și Tisa este o altă broșură publicată în curând la Lipsca tot în limba germană, conținând întéiu un studiu, apoi o cu-legere de poezii populare, transcrise cu o ortografie în-spăimântătoare. — *Atlas lingvistic*. Tot de la dsa am mai primit un Prospect al unui atlas lingvistic al ter-itoriului limbei daco-române, care se va publica cu spesele Academiei Române. Întregul teritoriu locuit de Români este împărțit în 6 secțiuni, tipărit în mai multe colori, după felurile nuanțe. Lucrarea va fi gata în 5 ani.

Interesante documente istorice. În cea din urmă ședință publică a Academiei Române, precum am scris și noi, dl Nicolae Iorga a comunicat niște documente istorice privitoare la domnia munteni Petru Șchiopul și Mihaiu Viteazul, pe care le-a găsit în Veneția. Do-cumentele se compun din scrisori intime. Din acele scrisori reese că primul din acești voievođi nu cunoș-cea aproape de loc limba română. Manuscrisele lui sânt foarte reu scrise ca gramatică și stil ; concepția confusă și adesea chiar întunecată. În schimb in-se Mihai-Viteazul cunoașce limba și o scrie minunat. Dl Iorga posedă în documentele sale, scrisorile dintre Mi-hai și împăratul Rudolf al Germaniei. Din acele scri-sori se vede foarte bine de ce considerațiune bună se bucură Mihai pe lângă împărat. Una din acele scrisori datată din Praga, chiar în ziua când Mihai a fost ucis, cuprindea o rugăminte a împăratului către Voe-vod, ca să-i încredințeze pe fiul seu, spre a-l avé în de aproape. Felul cum sânt scrise și cum au fost pă-strate copiile de pe scrisorile lui Mihai, dovedește că pe atunci țara românească avea serviciul oficial foarte bine organizat. Fără îndoială, documentele dlui Iorga

sânt de o netăgăduită importanță istorică și memoriul dsale asupra acestor documente a fost primit a se pub-lică în analele Academiei Române.

MUSICĂ.

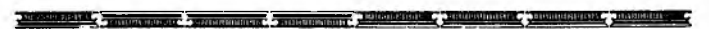
De la opera română din București. La opera „Navareza“, pe care o va cântă la 4 decembre dna Nuovina, va fi un tablou nou de mare efect, la care lucrează cu mult zel dl Romeo, pictorul scenograf al teatrului. Acest tablou va represintă munții Pirinei in-congiurați de gheață. Sub razele soarelui de primăvară, zăpada se colorează în trandafiriu. Apoi incetul cu in-cetul dispăre. Tabloul va fi tocmai cum a fost și la opera din Paris. Pictorul teatrului voeșce să probeze că cu bună voință și bătae de cap se poate face și aici, ce se face în marele centru artistic, pe care-l numirăm.

C E E N O U ?

Biblioteca Academiei Române. Sala de lectură a bibliotecii cărților tipărite, devenind cu totul neincă-pătoare, s'a refăcut sala cea mare din etajul caselor Zaleschi, (cari acum formează un singur corp cu loca-lul Academiei din Calea Victoriei nr. 135) spre a fi destinată pentru publicul cetitor. În această sală de lectură este loc comod de lucru pentru 32 de persoane, la dispoziția cărora se află o bibliotecă de referință, de care să se poată servi singuri ; această bibliotecă cu-prinde vre-o 700 publicațiuni cu peste 1600 de vo-lume și este împărțită în următoarele secțiuni : filologie clasică, filologie romanică, filologie românească, istoria românilor, publicațiunile Academiei, istoria universală, geografie-enciclopedie, germanice-slavice, arico-orientală, bibliografie, periodice (romance), diverse (bibliografie specială și cataloage anticarie) și juridice. Noua sală de lucru astfel întocmită și înzestrată a fost deschisă la 10 novembre curent. Într'ensa se pun la dispoziți-u-ne doritorilor de a face studii și cercetări toate căr-țile din bibliotecă cerute printr'un buletin special. Pen-tru a lucra în sala de lectură se cere o cartă de ad-mitere subscrisă de conservator și de bibliotecar, a-ceastă carte se liberează de bibliotecar după cerere. Orele de lucru sânt ca și până acum de la 8 dimi-neața până la 6 sara.

Grupul simbollo al visitei monarcului nostru în România. Regele Carol a făcut să se execute un grup simbolic cu privire la visita făcută la Sinaia de împé-ratul Frantz Iosef. Acest grup represintă, între altele, doue mâni cari se string frățeșce, iar sub ele stă o in-scripție în limba latină, relatând episodurile visitei im-periale și glorificând amicitia celor doi suverani. Gru-pul a fost făcut în mai multe exemplare. Un exemplar în bronz a fost încrustat în unul din zidurile fațadei Castelului Peleş, un al doilea, în marmură, a fost în-crustat pe dinăuntru, rîu al treilea, în bronz, a fost încrustat în stânca numită „Frantz Iosef“, iar un al patrulea a fost dăruit Academiei Române.

DIN LUME.

O orolnă. Se șcie că cea din urmă răscoală din insula Filipine, care a făcut atât de grea rezistența Spaniolilor în contra Americanilor, a fost, dacă nu

pusă la cale, cel puțin încurajat de o femeie, pe care de a-și răsbună bărbatul a făcut-o eroină. Doctorul Rizal abia se căsătorise, când a fost arestat ca bănuit că întreține relațiuni cu insurgenții lui Aguinaldo și a fost ucis de Spanioli chiar sub ochii tinerei sale soții. Văduvă înainte de a fi avut timpul să cunoască căsătoria, Iosefina Rizal, în vârstă de 20 de ani, s'a înrolat în trupele lui Emilio Aguinaldo și s'a distins prin îndrăzneala sa. „Adu-ți aminte de doctorul Rizal!“ strigă ea ori de câte ori lovia un inamic. Cădută în mâinile generalului Rivero, acesta, cavalier, i-a dat drumul. După aceasta ea umblă mereu c'un flacon de stricină la dânsa, hotărâtă să nu mai cadă a doua oară cu viață în puterea ucigătorilor soțului ei, pe cari îi ură și mai mult acum, când se arătaseră generoși. N'avut înse nevoie să se servească de otravă. Obosită, sdruncinată, ea a urmat sfaturilor prietenelor sale, care afirmău că fusese destule victime în amintirea soțului ei, și a plecat la Hong-Kong, orașul ei natal.

Femeia în lună. Ne-am obișnuit să vedem adesea în fața palidă a lunii fața ofilită a unui moșneag, care caută spre noi cu zimbet binevoitor. Femeile yankeilor din America nu vor să mai sufere această ocupare de teren a bărbaților, din care pricină a iscodit țilele trecute povestea că acel chip din lună nu seamănă cu fața unui bărbat, ci cu profilul-relief al unei tinere fete. După ele umbra ce apare pe cele două laturi ale lunii este o cosiță perfectă a la Cleo de Merode. Nasul fin și îngust se deosebește viu de față și fruntea plină, cu expresii energice, întregesece acel căpșor fermecător cu care este eternisată pe cer grația unei fecioare frumoase. Bărbații din America protestează energic contra acestui fel de excentricitate a femeilor.

Spital pentru câni. Ducele și ducesa de Portland au inaugurat țilele trecute un spital special pentru câinii vagabonți și muritori de foame. Acest spital, situat la Hackbridge, lângă Mitkam, în districtul Surrey, a costat peste 160.000 lei. Regina Angliei a subscris o

sumă de 15 lire sterline (375 lei) pentru opera ducelui și ducesei de Portland, operă pusă sub patronajul prințului de Galles și ducelui de Cambridge. În momentul inaugurării s'a reamintit că în cursul celor doisprezece ani, 280.937 de câni au primit ospitalitate prin diferite stabilimente.

Sărutarea unei artiste. Frumoasa actriță din Londra Liss Minnie Seligmann a oferit prin licitație o sărutare în scop de binefacere și adică pentru copiii săraci. Se declară că prețul este până la o mie de dolari. O sărutare de la frumoasa artistă merită, ce e drept, suma aceasta. Se înțelege că la aceasta licitație va da tonul și persoana care primește sărutarea.

Literatura în Japonia. O revistă bibliografică germană publică o statistică asupra producțiunii literare în Japonia. În anul acesta a apărut acolo 26.965 de volume, dintre cari numai 642 cu romane. Japonii consideră nedemn de ei a se ocupa cu scrierea romanelor. Ei preferă operele istorice, științifice și filosofice. O damă japonează se consideră compromisă dacă prinde gust de o operă de imaginație. — Asta e bun pentru servitori și vizitii, — spun japonezii.

Poșta redacției.

Ohaba sërbească. La mijlocul lui decembrie le veți primi. *Marea vieții.* Să lăsăm asta nepublicată.

Beutorul și vinul. Din cele trimise, numai „Doina“ s'a propie de nivelul spre a pute fi publicată, dar nici aceea nu-l atinge.

Călin্দarul săptămănei.

Dum. a 27-a după Rus., Luca c. 18 v. 18-27; ev. înv 5; gl. 2

Țiua sępt.	Călin্দarul vechiu	Călin্দ. nou	Soarele
Duminecă	29 Mii Paramon și Filumen	11 Damaschin	7 52 4 8
Luni	30 (+) Ap. Andreiu	12 Macsentie	7 52 4 8
Mărti	1 Pr. Maum și Filaret îndur	13 Lucia	7 53 4 7
Mercuri	2 Pr. Avacum	14 Spiridon	7 53 4 7
Joi	3 Pr. Sofonie	15 Celian	7 53 4 7
Vineri	4 (+) Ma. Var. C. P. Ioan Dam	16 Adelaida	7 53 4 7
Sămbătă	5 C. P. Sava	17 Lazar	7 54 4 6

Proprietar, redactor respunđător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ÁLDÁS NR. 296 b.)

Flocare los se sortează la toate 6 tragerile,
fără a se plăti ulterior.

6 trageri. (4-9)

Losurile ziaristilor.

Căștigul principal în valoare de

100.000 coroane.

5 căștiguri { Obiectele căștigate, la dorință se vor
á 20,000 { rěscumpără în bani gata cu o sub-
coroane etc. { tragere de 20%.

Prețul unui los este o coroană.

Tragerea nesmintit deja în a 4-a lunii viitoare.

Losuri se pot cumpără la

Edmund Diósy

în Oradea-Mare, plața Bémer.

Oroloage americane de buzunar.

Cu garanța că nu-și perd culoarea de nickel, construcțiunea li e mai precisă și mai bună decât a celor mai scumpe.

Prețul unuia 3 fl.

Cu garanța până ce ține provisiunea.

Pentru acesta lanț argințit cu 60 cr.

Aparat de ras automat

Fox, veritabilă fabricațiune solingenă, premiat la mai multe expozițiuni, exercițiul nu-i necesariu. Tăierea exclusă. Muncă curată și comodă. Scutește de boală de piele. Durabil și cruțător de bani. Bucata 3 fl.

Cuțitul din oțel cu *** iar celelalte părți din alpacca.

Un cuțit separat 1 fl.

Se poate comandă la

Alexandru Pollák comisionar principal

Budapesta V. ker. Kálmán-utza 11.

Colectantilor li se trimite după 5 exemplare
1 gratuit. 10-26